

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KEREITE YA 12

SESOTHO PUO YA TLATSETSO YA PELE (FAL)

PAMPIRI YA 1 (P1)

PUDUNGWANA 2012

MEMORANDAMO

MATSHWAO: 80

Memorandamo ona o na le maqephe a 7.

KAROLO YA A: TEKOKUTLWISISO

POTSO YA 1

- 1.1 Matlwangtlwang ✓ (1)
- 1.2 Petlane. ✓ (1)
- 1.3 Sepetlele sa Boitumelo/Boitumelo. ✓ (1)
- 1.4 'O ne a totetswe ke mahlaba'/o ne a hlasetswe ke mahlaba/e ne e le ngwana ya mong to lapeng labo. ✓ (1)
- 1.5 Hobane e ne e le thatohatsi ya hae/O ne a lebelletse tse kgolo ho yena. ✓
E le nngwe feela. (1)
- 1.6 *Leeto la ho ya* *Leeto la ho kgutla*
- Morakane o ne a le mong ✓ Morakane o se a e na le ngwana (ba babedi) ✓
- Mokganni o ne a kganna hantle ✓ Mokganni o a e pepeta/o jahile . ✓
- Kolo e nkile mokudi ✓ Kolo e nkile mopholohi ✓
- Morakane e ne e le moimana ✓ Morakane e se e le motswetse. ✓ (4)
(Tse pedi feela) **(Tse pedi feela)**
- 1.7 Ba ne ba le bonolo/ ba le lerato/ba na le botho ✓
E le nngwe feela. (1)
- 1.8 C/ a hlokahale ✓ (1)
- 1.9 C/ ba shebana nako e telele ba sa panye. ✓ (1)
- 1.10 Ho ikgotsofatsa hore seo a se bonang ke nnete/ho ikgodisa/ho nnetefatsa seo a se boneng. ✓✓ (2)
- 1.11 O ne a makaditswe ke hore sena seo a se bonang ha se seo a neng a se lebelletse /Mmala wa ngwana//ke ho bona lesofe/ sebopeho sa ngwana. ✓✓ (2)
- 1.12 E, leeme le teng, le totobatswa ke mantswa a Tihedi ha a re ngwana eo ha se wa bona, hobane ke lesofe. Ke kgethollo ya mmala. ✓✓ (2)
- 1.13 Maikutlo a teteletseng/ a utlwileng bohloko/a saretsweng ✓ Hobane o ne a lebelletse hore Tihedi o tla thabela lesea/Hobane o ne a ka nahana hore Tihedi ha a tshepe hore ngwana ke wa hae. ✓ (2)

TEMA YA B

- 1.14 Jwala le Kwae/sakerete. (Tse pedi feela) ✓✓ (2)
- 1.15 Terekesutu/borikgwe le diteki/dieta/(Tsa nike) pizza (pitsha) ✓✓ (2)
- 1.16 O tla dula a hloka tjhelete/O ipiletsa mafu a mefutafuta/O ipiletsa ho tlatlatjwa/o tla shwa kapele/o tla futsaneha/e tla ba lekgoba la dithethefatsi. ✓✓
E le nngwe feela. (2)
- 1.17 Ka Labohlano ho ithabiswa ka jwala le tse ding./ Labohlano ke tsatsi la botahwa/ke letsatsi la meketjana/se kgahla sa tshebediso ya tahi se a phahama ka Labohlano . ✓✓ (2)

- 1.18 Se re ruta hore botahwa ha bo a loka. Botahwa bo etsa hore motho a be bohlaswa/. ✓ ✓ **E le nngwe feela.**

(2)

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A:**30****KAROLO YA B: KGUTSUFATSO****POTSO YA 2****TEMA YA C****Mehopolo e lebelletsweng.**

DINTLHA		QOTSO	
1.	Thabisa bareki ba hao ka ho ba bitsa ka mabitsa.	1.	Ho bohlokwa ho etsa bonnete hore o tseba mabitsa a bareki, ba rekang lebenkeleng la hao kgafetsa. Ha ba fihla lebenkeleng ba dumedise ka mabitsa kapa difane tsa bona.
2.	Se halefe ha o bua le bareki ba halefileng.	2.	Ba bang ba tla ba kwatile ba tuka malakabe. Ha o buisana le moreki ya jwalo, se mo halefele. Kokobetse o bue le yena ka moya o phodileng.
3.	Itlwaetse ho mamela bareki ba hao.	3.	Ithute ho mamela bareki ba hao. Ha o itlwaeditse ho ba mamela, o tla kgona ho fihlella ditlhoko tsa bona.
4.	Amohela ditletlebo dife le dife tsa bareki.	4.	Ntho e nngwe ya bohlokwa ke ho amohela ditletlebo tsa bona, ho se na taba hore ba tletleba ka eng.
5.	Fumana maikutlo a bareki malebana le thepa/dihlahiswa tse itseng.	5.	Botsa bareki hore ke thepa kapa sehlahiswa sefe, seo ba ka thabelang ho se fumana lebenkeleng la hao.
6.	E ba teng ha bareki ba o hloka.	6.	Fumaneha ha bareki ba o hloka. O se ke wa ipata mme ya ba o nyamelletse diofising. Le teng ha moreki a sihile molaetsa o reng o mo letsetse, mo letsetse.
7.	Ha o tshepitsitse bareki, phethisa tshepiso ya hao.	7.	Le ka mohla o se ke wa tshepisa bareki, seo o ke keng wa se phetha. Ha o itse moreki a tle ka Labohlano ho tla fumana thepa ya hae, phethisa jwalo.
Ho elwe hloko dipolelo tsa baithuti tse fupereng moelelo wa sehlooho.			

(Palo ya mantswa = 60)

Mohlalobuwa o lokela ho ngola kgutsufatso ya hae ka sebopelo seo a laetsweng ho e ngola ka sona. Kgutsufatso e hlalositse ka sebopelo se seng e tshwauwe.

Bahlalobuwa ba tlameha ho bontsha palo ya mantswa ka nepo.

Kabo ya matshwao:

- Bakeng sa dintlha tse supileng, matshwao a 7.
 Bakeng sa tshebediso ya puo, matshwao a 3
 Matshwao kaofela: 10

Batshwayi ba sebedise sekala sena ha ba aba matshwao:

Din	7
Tp	3
Matshwao kaofela	10

ELA HLOKO:

Mohlalobuwa a se ngole dikgutsufatso tsa mantswa ntle le haeba dikgutsufatso tseo di ne di hlalositse temeng. Maemong a jwalo, kgutsufatso e balwe jwalo ka lentse le feletseng. Mohlala wa palo ya mantswa:

SESOTHO	Polelo			Palo ya matswe
	Ke	a	tsamaya	3

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B: 10

Ho tshwaya kgutsufatso:

Kgutsufatso e tshwanetse ho tshwauwa tjena:

• Kabo ya matshwao a puo:

- Dintlha tse 1–3 tse nepahetseng aba letshwao le le 1.
- Dintlha tse 4–5 tse nepahetseng aba matshwao a 2.
- Dintlha tse 6–7 tse nepahetseng aba matshwao a 3.

HLOKOMELA: E leng ntlha kapa polelo nnetefatsa hore e momahane.**• Sebopeho:**

Le ha kgutsufatso e ka ngoiwa ka sebopeho se sa nepahalang, e tlameha ho tshwauwa.

Palo ya mantswe:

- Batshwayi ba tlamehile ho nnetefatsa palo ya mantswe a sebedisitsweng.
- Ho se ke ha fokotswa matshwao ha mohlahlobuwa a sa fana ka palo ya mantswe kapa a fane ka palo e fosahetseng.
- Ha mohlahlobuwa a fetile palo e lebelletsweng ya mantswe, bala bonyane mantswe a mahlano ka hodima a lebelletsweng. Ho tloha moo o se itshwenye ka a mang.
- Kgutsufatso tse kgutshwane empa di na le ntlha tsohle tsa sehlooho tse lebelletsweng, di se ke tsa fuwa kotlo.

KAROLO YA C: THUTAPUO LE TSHEBEDISO YA PUO**POTSO YA 3**

- 3.1 Johnson & Johnson / Johnsons ✓ (1)
- 3.2 Ditsebi ho tsa letlalo/Tshireletso ya SAVLON e tshetjwang ✓ (1)
- 3.3 Lebitso la sehlahiswa le ngotswe ka mongolo o motenya ka sepheo sa ngoka/hohela bareki/ hore se bonahale ka hara tse ding. ✓✓
E le nngwe feela. (2)
- 3.4 Ke ho hohela bareki ka sebopeho se etseditsweng hore sesepa se tshwarehe/hore se shebahala jwang papisong le tse ding. ✓✓ (2)
- 3.5 Morena o hloedile mahodimo le lefatshe. ✓✓ (2)
- 3.6 Savlon e tla ba le lethathama le letjha/ Savlon e tlo ba le lethathama le letjha. ✓✓ (2)
- [10]**

POTSO YA 4

- 4.1 Setaele se dihloohong, (O sehloho, ha a na moriri, e mong o a rwala) Ba ikgetholla le ka diaparo tseo ba di apereng/E mong o motsho haholo ho feta e mong. ✓✓ (2)
- 4.2 B. Tshwantshanyo/papiso. ✓✓ (2)
- 4.3 A bolela hore o rata seponono seo haholo ✓✓
Ho elwe hloko dipolelo tsa baithuti tse fupereng moelelo wa sehloho (2)
- 4.4 Ha se nnete hobane difahleho tsa bona di bontsha hore ba thabile/ ba a bososela. ✓✓ (2)
- 4.5 Ha ke a kopa Shoti hore a nthe kisetse diaparo tseo. ✓✓ (2)
- [10]**

POTSO YA 5

- 5.1 5.1.1 Ielera ✓ (1)
- 5.1.2 kgora ✓ (1)
- 5.1.3 Molengwana/molemonyana. O bua ka molengwana /molemonyana oo wa hao o sa nthusang ka letho? ✓✓ (2)
- 5.1.4 Setlhare o ile a tshwarana le sebata se neng se futuhela dintja tsa hae. ✓✓ (2)
- 5.1.5 Tswelang pele ho tsoma! ✓✓ (2)

- 5.1.6 Banna ba bararo ba bolaile thiane/ dithiane tse tharo di sihile dintja/madimo a mararo ha a ka a ba bona. ✓✓ (2)
- 5.1.7 Dipuo o ile a botsa majoro taba ena/ Bana ba ile ba kgutla kapele sekolong/ditekesi di ile tsa boela mosebetsing/mapolesa a ile a fihla. ✓✓ (2)
- 5.1.8 Basebetsi ba mmasepala ba thota matlakala hara motse. ✓✓ (2)
- 5.2 5.2.1 C/ Monna eo o ntse a kganna hantle. ✓ (1)
- 5.2.2 Le kganne hantle le ha le tatile. ✓✓ I (2)
- 5.2.3 Moshanyana eo o bua haholo/ Kombi eo e matha haholo. ✓✓ (2)
- 5.2.4 twatlal! ✓ (1)
- [20]**

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA C: 40
MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA: 80